

EESTI
KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA

Mart Helme
Siseministeerium
Pikk 61
15065 Tallinn

Teie 11.09.2019 nr 11-1/309-1 ja
11.09.2019 nr 11-1/310-1
Meie 27.09.2019

Arvamuse esitamine 2020. aasta sisserände piiraru ning selle jaotuse kohta poolaasta ning elamislubade liikide lõikes

Austatud siseminister Mart Helme

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda ning Eesti Tööandjate Keskliit (edaspidi: ettevõtjate esindusorganisatsioonid) ei toeta siseministri määruse „2020. aasta sisserände piiraru ajaline jaotus aasta piires ning jagunemine elamisloa taotlemise põhjuse ja elamisloa andmise aluse järgi“ eelnõud. Oleme seisukohal, et **sisserände piiraru jagamine poolaasta ning elamislubade liikide lõikes on asendustegevus, mis ei lahenda peamist probleemi, milleks on tööjõu puudus**. Pigem vähendab selline jaotus veelgi välistööjõu kasutamise võimalusi, piirab ettevõtlusvabadust ning Eesti ettevõtjate konkurentsivõimet. Tööjõupuuduse leevendamiseks tuleb viidatud eelnõu asemel kaotada sisserände piirarv, suurendada sisserände piiraru või vähemalt arvata senisest rohkem välismaalasi sisserände piirarvust välja.

Järgnevalt selgitame lähemalt oma seisukohti.

1. Sisserände piirarv

Eelnõu kohaselt on sisserände piirarv 2020. aastal 1314 välismaalast ehk 0,1 protsenti Eesti alalisest elanikkonnast.

Ettevõtjate esindusorganisatsioonid on jätkuvalt seisukohal, et **sisserände piirarv tuleb kaotada ja välistööjõu kasutamist tuleb kontrollida teiste meetmetega**. Sisserände kvoot on iganenud meede, mis sätestati välismaalaste seaduses 1990ndate aastate alguses. Regulatsiooni loomisel oli sisserände piiraru kehtestamise eesmärgiks piirata igasugust sisserännet Eestisse. Sellest on möödas ca 25 aastat ja selle aja jooksul on nii poliit- kui ja majandusmaastik paljuski muutunud. Majanduse seis on selline, et kvalifitseeritud tööjõu puudus on Eesti majanduse suurimaid pidureid. Lisaks juhime tähelepanu sellele, et sisserände piiraru ei ole üheski Balti riigis. Samuti teevad teised riigid samme, mis suurendavad veelgi nende konkurentsieeliseid võistluses kvalifitseeritud tööjõu pärast.

Oleme korduvalt teinud ettepanekuid kogu välistööjõu poliitika tervikuna ümber hinnata ning viia see vastavusse tänapäevase tegeliku olukorraga, arvestades aina suurenevat tööjõu puudust, ning tagades kontrollitud töörännet. Tööandjate eesmärk on, et meie

riigi huvid oleksid laiemalt kaitstud ning õiguslikud regulatsioonid ei piiraks vaba ettevõtlust ja majanduse arengut.

Kui sisserände kvoodi kaotamiseks puudub poliitiline kokkulepe, siis pakume lahenduseks sisserände kvoodi suurendamist või teatud välismaalaste väljaarvamist sisserände piirarvu alt. Näiteks oleme varasemalt teinud ettepaneku ning toetame seda ettepanekut jätkuvalt, et **kvoodi alt tuleb vabastada välismaalased, kes töötavad usaldusväärse Eesti töandja juures**. Usaldusväärne töandja võimalikud kriteeriumid on järgmised:

- 1) senine majandustegevus vähemalt ühe aasta jooksul,
- 2) maksuvõlgnevuste puudumine,
- 3) ei ole karistatud ammendava loeteluna sätestatud süütegude eest ettevõtluse alal;
- 4) majandusaasta aruanded on esitatud tähtaegselt,
- 5) vastab käibe ja töötajate arvu poolest mõistlikele miinimumnõuetele.

Sarnane regulatsioon kehtib näiteks Leedus, kus muidu puuduvad elamisloa kvoodid ja kus töandjate diferentseerimine aitab kaasa elamislubade vormistamise protsessi kiirendamisele.

Kui hetkel ei ole võimalik arvestada meie ettepanekutega suurendada sisserände piirarvu või vabastada piirarvu alt usaldusväärse töandja juures töötavad välismaalased, siis peame väga oluliseks, et järgmise aasta sisserände piirarv on välismaalaste seaduse kohaselt lubatud maksimumsuuruses ehk 0,1 protsenti Eesti alalisest elanikkonnast.

2. Sisserände piirarvu jaotus poolaasta lõikes

Eelnõuga soovitakse 2020. aastal sisserände piirarvu jaotada poolaasta kaupa. Esimesel poolaastal on lubatud väljastada kuni 657 kvoodi alla minevat elamisluba ning teisel poolaastal on see number samuti 657.

Ettevõtjate esindusorganisatsioonid ei toeta sisserände piirarvu kehtestamist poolaasta lõikes. Muudatuse tulemusena ei saa 657 välismaalast taotleda elamisluba aasta alguses, vaid peavad ootama kuus kuud. **Kuna Eestis on hetkel vajadus töötamiseks mõeldud elamislubade järgi suurem kui sisserände piirarv, siis ei lahenda piirarvu jaotamine poolaasta kaupa tegelikku probleemi.** Muudatusel on hoopis negatiivne mõju nii Eesti ettevõtjatele, Eesti tööturule, välismaa töötajatele kui ka riigile.

Kui sisserände piirarvu täitumisel ei saa töandja võtta tööle elamisloaga välismaalast, siis kasutatakse senisest veelgi rohkem muid võimalusi välistööjõu kasutamiseks, näiteks lühiajalist töötamist. Meie hinnangul kaasneb nende lahendustega mõnevõrra suurem väärkasutuse risk kui töötamiseks mõeldud elamisloa puhul. Lisaks näitab statistika, et elamisloaga välismaalaste palgatase on kõrgem kui lühiajaliselt Eestis töötavate välismaalaste puhul. Samuti esineb risk, et muude lahenduste korral ei laeku maksutulu Eestile. Juhime tähelepanu ka sellele, et sisserände piirarvu jaotamisel poolaasta lõikes võib väheneda riigi maksutulu rohkem kui 3 miljoni euro võrra aastas, sest 657 välismaalast ei saa elamisloa alusel esimesel poolaastal Eestis töötada.

3. Sisserände piirarvu jagunemine elamisloa liikide lõikes

2020. aasta sisserände piirarvu soovitakse eelnõu kohaselt jaotada elamisloa liikide lõikes ning kvoodid on järgmised:

- elamisluba töötamiseks: 647
- elamisluba kaaluka riikliku huvi korral: 650
- elamisluba ettevõtluseks: 13
- elamisluba välislepingu alusel: 4

Ettevõtjate esindusorganisatsioonid on vastu sisserände piirarvu jaotamisele elamislubade liikide lõikes. Peamise murekohana näeme seda, et töötamiseks mõeldud elamislubade arv väheneb rohkem kui kaks korda. Kui see aasta anti välja 1311 kvoodi alla minevat elamisluba töötamiseks, siis eelnõu kohaselt on see number järgmisel aastal vaid 647. Hetkel on vajadus kõige suurem just töötamiseks mõeldud elamislubade järgi.

Meie hinnangul on ka ettevõtluseks mõeldud elamislubade arv liiga väike.

Lisaks ei pea me mõistlikuks, et peaaegu pool sisserände piirarvust on mõeldud elamislubadeks kaaluka riikliku huvi korral. Kui riik peab hädavajalikuks sisserände piirarvu jaotamist elamislubade liikide lõikes, siis tuleb seda liiki elamisloa piirarvuks määrata 0. Juhime tähelepanu sellele, et vähemalt viimasel neljal aastal ei ole ühtegi seda liiki elamisluba väljastatud, millest järeldame, et puudub nõudlus seda liiki elamislubade järele või vähemalt nõudlus töötamiseks mõeldud elamislubade järgi on kordades suurem.

4. Töötamiseks mõeldud elamislubade piirarv

Eelnõus on toodud välja, et töötamiseks mõeldud elamislubasid antakse sisserände piirarvu alt välja üksnes viie valdkonna tööandja juures töötamiseks. Need valdkonnad koos piirarvudega on järgmised:

- töötlev tööstus: 311
- info ja side: 195
- veondus ja laondus: 89
- haridus: 39
- tervishoid: 13

Ettevõtjate esindusorganisatsioonid ei toeta lahendust, kus töötamiseks mõeldud elamisloa kvoot on jaotatud vaid viie valdkonna vahel. Leiame, et **sisserände piirarvu jaotusest on välja jäänud mõned väga suure tööjõupuudusega valdkonnad, näiteks ehitus ja teenindus.**

Oleme seisukohal, et **töötleva tööstuse sisserände piirarv (311) on liiga väike.** Kui see aasta sai töötlevas tööstuses töötamiseks elamisloa 668 välismaalast, siis eelnõu kohaselt on see number järgmisel aastal rohkem kui kaks korda väiksem. **Nii väike piirarv takistab selles valdkonnas tegutsevate Eesti ettevõtete ekspordivõimekust ning arengut,** sest valdkonnaspetsialistide leidmine kohalikult tööturult on osutunud

võimatuks. Toome siinkohal välja töötleva tööstuse ettevõtte AS Saku Metall Allhanke Tehase tagasiside:

Saku Metall Allhanke Tehas on otsinud 2019 aasta jooksul nii stantside kui painutuspinkide operatooreid ning kohalikult tööturult kandideerinud oskustöötajate arv oli väga madal. Kolmel korral välja kuulutatud CNC operaatorite otsingul on kandidaatide arv olnud 24, nendest vestlusele kutsutuid 7, tööle asunud 2, kellest ühest olime sunnitud loobuma töödistsipliini tõttu. Seevastu töömahu kasvu tõttu on olnud vajadus kasvatada oma tootmisoperaatorite arvu vähemalt kümne töötaja võrra. Saku Metalli grupi ettevõtete töömahu kasv tuleb täielikult ekspordi arvelt.

Võõrtöötajate kasutamine Saku Metalli grupi ettevõtetes on aidanud suurendada ekspordikäivet ligi viie miljoni euro võrra viimase aasta jooksul. Lisaks on Saku Metall AS viimase kahe aasta jooksul maksnud võõrtöötajate pealt töötajamakse Eesti riigile ligi 400 000 eurot aastas.

Vastavalt HaridusSilma kodulehe andmetele on metallitöötlemise õppesuuna lõpetajate arv vähenenud viimase kolme aasta jooksul ligi 50%, seega ei ole ka oodata valdkonna töötajaturule uut kvalifitseeritud töötajad.

Arvestades eeltoodud oleme seisukohal, et antud töötajate sissetulekud ei ole vastavuses hetke töötajaturu olukorraga Eesti Vabariigis.

Töötajapuuduse olukorras ei pea me põhjendatuks, et ka info ja side valdkonnas saab kvoodi alla minevaid elamislubasid anda välja ligi kaks korda vähem kui see aasta (376 asemel 195). Seega on ka info ja side valdkonna piirarv ilmselgelt liiga väike. Lisaks soovime teada, kas saame õigesti aru, et need 195 elamisluba on mõeldud nendele välismaalastele, kelle Eesti tööandja tegutseb info ja side valdkonnas, ning kes ei asu tööle info- ja kommunikatsioonitehnoloogia erialasele ametikohale, mis on kvoodi alt väljas?

Veonduse ja laonduse kvoot ei vasta ka selles valdkonnas tegutsevate ettevõtjate ootustele ning on väiksem kui sel aastal väljastatud elamislubade arv selles sektoris (121 asemel 89 elamisluba). Lisaks juhime tähelepanu sellele, et kui eelnõu kohaselt on selle valdkonna järgmise aasta kvoot 89, siis seletuskirjas (lk 5) on piirarvu suuruseks märgitud 91.

5. Elamisluba kaaluka riikliku huvi korral

Eelnõu kohaselt on lubatud järgmisel aastal välja anda 650 elamisluba kaaluka riikliku huvi korral. Välismaalaste seaduse kohaselt on selle elamisloa andmise eesmärk luua võimalus asuda elama Eestisse välismaalasele, kelle elama asumine Eestisse on riiklikes huvides. Selle elamisloa andmise üheks tingimusteks on eelnõu kohaselt see, et elamisloa andmist peab toetama mõni minister ning ministri toetuskirji peab olema kooskõlastatud Siseministeeriumiga.

Sellisel viisil elamislubade välja andmine ohustab otseselt ausat haldust, kuivõrd eelnõu avardab ruumi ametnike erapoolikeks otsustusteks elamislubade jagamisel. Muudatus vähendab elamislubade andmise läbipaistvust. Välismaalane ega tema Eesti tööandja ei saa olla kindlad, kas ja mis tingimustel on mõni minister valmis

toetuskirja väljastama. **Lisaks võib muudatus tuua kaasa välismaalaste ebavõrdse kohtlemise ning suurendada korruptsiooniriski.**

Kuigi täna on võimalik seda liiki elamisluba välja anda, siis vähemalt viimastel aastatel ei ole sellist elamisluba välja antud ning seetõttu ei ole ka praktikas viimasel ajal probleeme esile kerkinud. Probleem võib eelnõu jõustumisel esile kerkida järgmisel aastal, kus ligi pool kvoodist on võimalik välja anda seda liiki elamislubadele. Tuletame meelde, et toetuskirjade lahendust on proovitud ka ca 15 aastat tagasi, kuid esile kerkinud probleemide lõppu sellest loobuti.

Õigusselguse ja võrdse kohtlemise tagamiseks **teeme ettepaneku defineerida välismaalaste seaduses või muus õigusaktis „kaaluka riikliku huvi“ mõiste.** Leiame, et **sellist liiki elamisloa väljastamine peab olema seotud väga erakordse juhtumiga ning nende elamislubade arv ei peaks moodustama sisserände piiravust ca 50%.**

Ettevõtjate esindusorganisatsioonid näevad kaaluka riikliku huvi korral välja antavate elamislubade kvoodi osas ka ohtu, et selle abil soovib riik varjatud kujul vähendada sisserände piirarvu. **Kui ükski minister ei ole nõus välismaalastele toetuskirja andma ja/või Siseminister ei anna toetuskirjadele oma koostööst, siis sellisel juhul on järgmise aasta sisserände piirarv vaid 664 ehk peaaegu kaks korda väiksem kui see aasta.**

Kehtiva välismaalaste seaduse § 200⁴ kohaselt on välismaalasel, kellele on antud tähtajaline elamisluba kaaluka riikliku huvi korral, keelatud Eestis töötada. Eelnõu seletuskirja kohaselt plaanitakse see piirang kaotada. Arvestades, et tänaseks hetkeks ei ole seda muudatust sisaldav seaduseelnõu jõudnud isegi mitte teisele koostööstusringile, siis on küsitav, kas see muudatus jõutakse üldse jõustada enne 2020. aasta algust.

Kokkuvõtteks, ettevõtjate esindusorganisatsioonid teevad ettepaneku kaotada sisserände piirarv või vähemalt suurendada seda või vabastada teatud välismaalased piirarvu alt. Ühe lahendusena pakume välja, et usaldusväärse Eesti tööandja juures töötavad välismaalased on sisserände piirarvu alt väljas.

Kui neid ettepanekuid ei ole võimalik arvesse võtta, siis tuleb miinimumina tagada, et 2020. aasta sisserände piirarv on 0,1 protsenti Eesti alalisest elanikkonnast ehk 1314. Samas oleme vastu eelnõule, millega seatakse täiendavad kunstlikud piirangud sisserände piirarvule, jaotades kvooti poolaasta ja elamislubade liikide lõikes.

Loodame, et peate võimalikuks võtta arvesse ettevõtjate esindusorganisatsioonide ettepanekuid. Vajadusel oleme valmis kohtuma ning selgitama lähemalt oma seisukohti.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Toomas Luman, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees

EESTI
KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA

Arto Aas, Eesti Tööandjate Keskliidu tegevjuht

Pöördumisega on liitunud:

Ameerika Kaubanduskoda Eestis

Koostanud: Marko Udras marko.udras@koda.ee 6040070
Pii Zimmermann Pii@employers.ee